Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2022, sp. zn. 29 Cdo 1252/2021, ECLI:CZ:NS:2022:29.CDO.1252.2021.1

Číslo: 63/2023

Právní věta:

Nemá-li pro rozhodnutí o nařízení prodeje zástavy podle § 358 odst. 1 z. ř. s. význam promlčení zajištěné pohledávky nebo promlčení zástavního práva, pak pro takové rozhodnutí není významné ani to, že zajištěné pohledávky i zástavní pohledávky (zástavního práva) se týkají účinky osvobození od placení pohledávek přiznané zástavnímu dlužníku (jenž je vůči zástavnímu věřiteli i dlužníkem osobním) insolvenčním soudem podle § 414 insolvenčního zákona.

Je-li skutečnost, že zajištěná pohledávka zanikla splněním, započtením, nebo z jiného důvodu, skutečnost, že je neplatná zástavní smlouva, nebo skutečnost, že zajištěná pohledávka i zástavní pohledávka (zástavní právo) jsou promlčeny, anebo že ohledně obou těchto pohledávek nastaly vůči zástavnímu dlužníku (jenž je i osobním dlužníkem zástavního věřitele) účinky osvobození od placení pohledávek podle § 414 insolvenčního zákona, zřejmá (evidentní, nevzbuzující pochybnosti) již z obsahu spisu tak, že ji nelze věrohodně zpochybnit tvrzeními účastníků, pročež nevyžaduje další dokazování, pak k ní může soud přihlédnout již při rozhodování o návrhu na nařízení prodeje zástavy podle § 358 odst. 1 z. ř. s. (může návrh na jejím základě zamítnout).

Právo domáhat se ve smyslu ustanovení § 414 odst. 4 insolvenčního zákona uspokojení pohledávky z výtěžku zpeněžení předmětu zajištění, který nebyl zpeněžen v insolvenčním řízení po schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře, po osvobození dlužníka od placení zbytku pohledávek zůstává zachováno pouze tomu věřiteli, který se jako zajištěný věřitel se zjištěnou zajištěnou pohledávkou účastnil insolvenčního řízení ke dni jeho skončení.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 31.08.2022

Spisová značka: 29 Cdo 1252/2021

Číslo rozhodnutí: 63

Číslo sešitu: 7

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Oddlužení, Osvobození od placení zbytku dluhů, Zástavní právo

Předpisy: § 166 IZ ve znění do 30. 6. 2017
§ 176 IZ ve znění do 30. 6. 2017
§ 178 odst. 1 IZ ve znění do 30. 6. 2017
§ 179 odst. 1 IZ ve znění do 30. 6. 2017

§ 185 IZ ve znění do 30. 6. 2017
§ 201 odst. 4 IZ ve znění do 30. 6. 2017
§ 356 z. ř. s.
§ 358 z. ř. s.
§ 409 odst. 3 IZ ve znění do 30. 6. 2017
§ 414 IZ ve znění do 30. 6. 2017

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Dotčená rozhodnutí:

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3509/2010, uveřejněný pod číslem 63/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2010, sen. zn. 29 NSCR 6/2008, uveřejněné pod číslem 61/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2015, sen. zn. 29 ICdo 62/2014, uveřejněný pod číslem 85/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2016, sen. zn. 29 NSCR 62/2016, uveřejněné pod číslem 135/2017 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2014, sen. zn. 29 NSCR 88/2013, uveřejněné pod číslem 46/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2011, sen. zn. 29 NSCR 16/2011, uveřejněné pod číslem 54/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2018, sp. zn. 20 Cdo 2755/2018, uveřejněné pod číslem 119/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 12. 2004, sp. zn. 21 Cdo 1467/2004, uveřejněné pod číslem 37/2005 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 30. 12. 2003, sp. zn. 23 Co 672/2003, uveřejněné pod číslem 11/2005 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2003, sp. zn. 21 Cdo 306/2003, uveřejněné pod číslem 31/2004 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 7. 2010, sp. zn. 21 Cdo 1520/2009, uveřejněné pod číslem 67/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2017, sp. zn. 21 Cdo 4914/2016, uveřejněné pod číslem 110/2018 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2007, sp. zn. 21 Cdo 3161/2006, uveřejněné pod číslem 58/2008 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 2. 2006, sp. zn. 21 Cdo 616/2005, uveřejněné pod číslem 5/2007 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2018, sp. zn. 29 Cdo 2055/2016

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2022, sp. zn. 29 Cdo 3782/2020

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2018, sen. zn. 29 NSCR 227/2016

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2017, sen. zn. 29 NSCR 97/2015

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2018, sen. zn. 29 NSCR 2/2018

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2016, sp. zn. 21 Cdo 2155/2016

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 10. 2017, sp. zn. 21 Cdo 1871/2017

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 12. 2018, sp. zn. 21 Cdo 3649/2018

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2019, sp. zn. 21 Cdo 4457/2018

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2017, sp. zn. 21 Cdo 3216/2016

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 3. 2008, sp. zn. 21 Cdo 1145/2007

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2010, sp. zn. 21 Cdo 1844/2008

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. 21 Cdo 3892/2010

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 19. 4. 2011, sp. zn. 15 Co 195/2011

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2008, sp. zn. 21 Cdo 623/2007

https://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/B9282D7C55747228C1257A4E0069A6A6?openDocument&Highlight=0,

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zamítl dovolání zástavního věřitele proti usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 16. 7. 2020, sp. zn. 19 Co 747/2020.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 30. 1. 2020, č. j. 8 C 95/2019-54, Okresní soud v Prachaticích:

> [1] Zamítl návrh zástavního věřitele (U. T. A. H. – BH, s. r. o.), aby k uspokojení pohledávky zástavního věřitele ve výši 1 milión Kč nařídil soudní prodej označených nemovitých věcí nacházejících se v obci L., v obci D. a v obci Ú. (bod I. výroku).
>
> [2] Uložil zástavnímu věřiteli zaplatit zástavnímu dlužníku [P. M. (dále též jen „P. M.“)] na náhradě nákladů řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 8.082,19 Kč (bod II. výroku).

2. Okresní soud – vycházeje z ustanovení § 358 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále též jen „z. ř. s.“), a z ustanovení § 178, § 179 a § 414 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) – dospěl po provedeném dokazování k následujícím závěrům:

3. Krajský soud v Českých Budějovicích (dále jen „insolvenční soud“) přiznal původnímu zástavnímu dlužníku [P. M. staršímu (dále jen „P. M. st.“), otci (nynějšího) zástavního dlužníka, zemřelému 19. 6. 2017] osvobození od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny. Současně rozhodl, že přiznané osvobození se vztahuje také na věřitele, k jejichž pohledávkám se v insolvenčním řízení nepřihlíželo [potud okresní soud odkázal i na dílo „Kozák, J.: Insolvenční zákon: Komentář. 5. vydání (stav k 1. 11. 2019). Praha. Wolters Kluwer ČR, a. s., 2019“; přesněji jde o dílo Kozák, J. – Brož, J. – Dadam, A. – Stanislav, A. – Strnad, Z. – Zrůst, L. – Žižlavský, M. aj. Insolvenční zákon: Komentář. 5. vydání. Praha. Wolters Kluwer ČR, a. s., 2019 (dále jen „Komentář“)].

4. Přihlášku předmětné pohledávky (ve výši 932.370 Kč) do insolvenčního řízení vedeného na majetek P. M. st. insolvenční soud pravomocně odmítl (a ukončil účast zástavního věřitele v insolvenčním řízení), takže k pohledávce se nepřihlíželo (v souladu s ustanovením § 178 a § 179 insolvenčního zákona). Přiznané osvobození se tedy vztahuje i na zástavního věřitele.

5. Rozhodnutí vydané podle § 414 odst. 1 insolvenčního zákona nezpůsobuje zánik neuspokojených pohledávek. Taková pohledávka v neuhrazeném rozsahu nadále existuje, dlužník však je rozhodnutím insolvenčního soudu zbaven povinnosti ji věřiteli zaplatit. Takovou pohledávku věřitel nemůže úspěšně vymáhat a v soudním či jiném řízení mu ji nelze přiznat (má povahu naturální obligace). Ve vykonávacím řízení má taková pohledávka stejný režim jako promlčená pohledávka (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3509/2010) [jde o rozsudek uveřejněný pod číslem 63/2011 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 63/2011“), který je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu]. Soud proto návrh zamítl, jelikož zástavní věřitel již nemůže uplatnit pohledávku soudně.

6. K odvolání zástavního věřitele Krajský soud v Českých Budějovicích usnesením ze dne 16. 7. 2020, č. j. 19 Co 747/2020-76:

> [1] Potvrdil usnesení okresního soudu (první výrok).
>
> [2] Uložil zástavnímu věřiteli zaplatit zástavnímu dlužníku na náhradě nákladů odvolacího řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 6.318,62 Kč (druhý výrok).

7. Odvolací soud – vycházeje z ustanovení § 358 odst. 1 z. ř. s. a z ustanovení § 414 insolvenčního zákona – dospěl po přezkoumání napadeného usnesení k následujícím závěrům:

8. Shodně s okresním soudem má odvolací soud za prokázáno, že předmětnou pohledávku přihlášenou zástavním věřitelem do insolvenčního řízení vedeného na majetek P. M. st. insolvenční soud pravomocně odmítl, takže v insolvenčním řízení se k ní nepřihlíželo. Přiznané osvobození od placení pohledávek se proto podle § 414 odst. 2 insolvenčního zákona vztahuje i na tuto zajištěnou pohledávku zástavního věřitele. Úprava obsažená v § 414 odst. 4 insolvenčního zákona se vztahuje pouze na zajištěné věřitele, kteří pohledávku řádně přihlásili do insolvenčního řízení, což není případ zástavního věřitele, jehož pohledávku insolvenční soud pravomocně odmítl s tím, že se k ní nepřihlíží.

9. Okresní soud proto správně dovodil, že zástavní věřitel nemůže vymáhat pohledávku (jež má nyní povahu naturální obligace) v soudním či jiném řízení a že takovým (nepřípustným) soudním uplatněním pohledávky je též návrh na nařízení soudního prodeje zástavy.

II.
Dovolání a vyjádření k němu

10. Proti usnesení odvolacího soudu podal zástavní věřitel dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve

smyslu ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, konkrétně otázky:

> Lze zástavního věřitele, který zajištěnou pohledávku včas a řádně uplatnil v insolvenčním řízení, vyloučit z uplatnění práva podle § 414 odst. 4 insolvenčního zákona jen proto, že soud v řízení o určení pravosti pohledávky „popřel“ část jeho přihlášené zajištěné pohledávky?

11. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil k dalšímu řízení.

12. V mezích uplatněného dovolacího důvodu argumentuje dovolatel následovně:

13. Oba soudy pochybily, jestliže popření pravosti zajištěné pohledávky v rozsahu přesahujícím 50 % její přihlášené výše a následnému ukončení účasti zajištěného věřitele v insolvenčním řízení připsaly stejné následky, jako kdyby zajištěnou pohledávku do insolvenčního řízení vůbec nepřihlásil.

14. Postup obou soudů tak vede k nepodloženému zásahu do majetkového práva zástavního věřitele, který se nemůže domoci uspokojení existující zajištěné pohledávky, ač předmět zajištění (zástava) existuje a jeho vlastník je známý. Z pohledu spravedlivého posuzování práv účastníků daného vztahu (vztahu zástavního věřitele k zástavnímu dlužníku) není přijatelné, aby vlastník zástavy, který ji zdědil po původním dlužníku, neměl povinnost vyrovnat závazek váznoucí na předmětu zástavy (ač o existenci dluhu od počátku věděl).

15. Z ustanovení § 414 odst. 4 insolvenčního zákona neplyne, že by tam uvedené právo nesvědčilo zástavnímu věřiteli, k jehož právu na uspokojení přihlášené zajištěné pohledávky se nepřihlíží z důvodu popsaného v ustanovení § 179 odst. 1 insolvenčního zákona nebo v ustanovení § 414 odst. 2 insolvenčního zákona.

16. Zákonodárce doposud v zásadě upřednostňoval uhrazovací funkci zástavního práva nad přeměnou zajišťované pohledávky v naturální závazek. Je vysoce pravděpodobné, že zákonodárné neměl v úmyslu postihovat ustanovením § 414 odst. 2 insolvenčního zákona zajištěného věřitele, který svou zajištěnou pohledávku přihlásil do insolvenčního řízení ve výši odpovídající smluvním ujednáním, a až rozhodnutím soudu v řízení o popření části pohledávky byly z této přihlášené pohledávky vyloučeny budoucí smluvní úroky z úvěru, které by narostly po jeho „zesplatnění“, v důsledku čehož se naplnilo ustanovení § 179 odst. 1 insolvenčního zákona. Dovolatel míní, že přihlásil-li pohledávku řádně (co do formy) a včas (co do dodržení přihlašovací lhůty), je oprávněn domáhat se (podle ustanovení § 414 odst. 4 insolvenčního zákona) uspokojení pohledávky z prodeje zástavy, kterou stávající zástavní dlužník zdědil po smrti původního dlužníka.

17. Odvolacímu soudu dovolatel vytýká, že se nevypořádal s namítanou odlišností režimu podle § 178 insolvenčního zákona (pro pohledávky nezajištěné) na straně jedné a režimu podle § 179 insolvenčního zákona (pro pohledávky zajištěné) na straně druhé. Za podmínek uvedených v § 179 odst. 1 insolvenčního zákona se nepřihlíží k právu zajištěného věřitele na uspokojení pohledávky ze zajištění v daném insolvenčním řízení, avšak nedošlo-li ke zpeněžení zajištění v průběhu insolvenčního řízení, pak pro dobu po skončení insolvenčního řízení zajištěnému věřiteli zůstává zachováno právo domáhat se uspokojení pohledávky z výtěžku zpeněžení zajištění; jinak by postrádalo smysl ustanovení § 414 odst. 4 insolvenčního zákona (odkazující na ustanovení § 414 odst. 1 insolvenčního zákona).

18. Dále dovozuje, že ustanovení § 414 odst. 2 insolvenčního zákona se vztahuje pouze na nezajištěné

věřitele, přičemž k odkazu na Komentář uvádí, že nejde o zákon a že přihlásil pohledávku do insolvenčního řízení řádně a včas. V době, kdy akceptoval odmítnutí své přihlášky, neměl dovolatel důvod pochybovat (dle dikce ustanovení § 414 odst. 4 insolvenčního zákona) o tom, že ukončením účasti v insolvenčním řízení mu nezaniklo právo domáhat se uspokojení pohledávky ze zpeněžení zástavy.

19. Dovolatel shrnuje, že:

> [1] Dovolateli zůstalo zachováno právo domáhat se uspokojení pohledávky z výtěžku zpeněžení zajištění podle ustanovení § 414 odst. 4 insolvenčního zákona, neboť po schválení oddlužení nepožádal o zpeněžení tohoto majetku a zajištěnou pohledávku přihlásil do insolvenčního řízení řádně a včas.
>
> [2] Nebylo cílem zákonodárce vyloučit zajištěného věřitele z možnosti uspokojit své nároky (byť po přezkumném řízení v nižší než přihlášené výši), nebyl-li předmět zástavy zpeněžen v průběhu insolvenčního řízení.
>
> [3] Pouhé odmítnutí přihlášky dle § 178 odst. 1 insolvenčního zákona ve spojení s ustanovením § 179 insolvenčního zákona neznamená, že zajištěný věřitel neuplatnil zajištěnou pohledávku v insolvenčním řízení řádně a včas (a že tedy ztratil možnost uspokojení nároku z prodeje zástavy stejně jako kdyby se do insolvenčního řízení nepřihlásil vůbec, nebo jako kdyby se do insolvenčního řízení přihlásil opožděně).
>
> [4] Návrhu na nařízení prodeje zástavy mělo být vyhověno, jelikož nejde o nepřípustné soudní uplatnění pohledávky.

20. Závěrem dovolatel uvádí, že pro rozhodnutí o nařízení prodeje zástavy není významné ani to, zda zajištěná pohledávka zanikla (splněním, započtením nebo z jiného důvodu); k obraně zástavního dlužníka v tomto směru lze přihlédnout jen při rozhodování o zastavení výkonu rozhodnutí prodejem zástavy; srov. „21 Cdo 1467/2004 – R 37/2005“ [správně jde o usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 12. 2004, sp. zn. 21 Cdo 1467/2004, uveřejněné pod číslem 37/2005 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 37/2005“)]. Argumentace závěry R 63/2011 je nepřípadná, jelikož v oné věci se zajištěný věřitel vůbec nepřihlásil do insolvenčního řízení.

21. Zástavní dlužník ve vyjádření navrhuje dovolání zamítnout, odkazuje na Komentář (co do závěru, že přiznané osvobození se vztahuje i na předmětnou pohledávku).

III.
Přípustnost dovolání

22. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Použitelnost dále užitých ustanovení občanského soudního řádu pro poměry daného řízení pak plyne z ustanovení § 1 odst. 3 a 4 z. ř. s.

23. Dovolání, které nesměřuje proti žádnému z usnesení vypočtených v § 238a o. s. ř., je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř. a v § 30 z. ř. s. a v posouzení dovoláním předestřené právní otázky jde o věc dovolacím soudem neřešenou.

IV.
Důvodnost dovolání

24. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

25. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

26. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází. Pro právní posouzení věci jsou rozhodná následující skutková zjištění (z nichž vyšly oba soudy):

27. Dovolatel (jako věřitel) uzavřel s P. M. st. a J. P. (dále jen „J. P.“) [jako s (osobními) dlužníky] dne 15. 5. 2013 smlouvu o spotřebitelském úvěru (dále jen „úvěrová smlouva“), na jejímž základě poskytl dlužníkům (k ruce společné a nerozdílné) úvěr ve výši 315.000 Kč, který se dlužníci zavázali uhradit (společně a nerozdílně) společně se smluveným úrokem 120 měsíčními splátkami po 7.842 Kč. Celkem tak měli dlužníci zaplatit 941.040 Kč.

28. Dovolatel (jako zástavní věřitel) uzavřel s P. M. st. [jako se zástavním dlužníkem] dne 15. 5. 2013 smlouvu o zřízení zástavního práva k nemovitostem, pro něž byl nyní podán návrh na nařízení soudního prodeje zástavy, nacházejících se ve výlučném vlastnictví P. M. st., k zajištění pohledávky dovolatele z úvěrové smlouvy. Právní účinky vkladu zástavního práva k nemovitostem do katastru nemovitostí nastaly k 15. květnu 2013.

29. Dlužníci uhradili pouze 4 splátky úvěru, proto dovolatel podáním datovaným 3. 12. 2013 (adresovaným P. M. st. a J. P.) podle úvěrové smlouvy učinil splatným celý úvěr a vyzval dlužníky k jeho úhradě nejpozději do 30. 12. 2013.

30. Usnesením ze dne 17. 6. 2014, č. j. KSCB 27 INS 10156/2014-A-13, insolvenční soud (mimo jiné) zjistil úpadek P. M. st. a povolil mu oddlužení.

31. Přihláškou datovanou 14. 7. 2014, doručenou insolvenčnímu soudu 15. 7. 2014 (doplněnou podáním datovaným 5. 8. 2014, došlým insolvenčnímu soudu 7. 8. 2014), přihlásil dovolatel do insolvenčního řízení vedeného na majetek P. M. st. [jako zajištěnou a vykonatelnou (dle notářského zápisu)] pohledávku z úvěrové smlouvy sestávající z nesplacené jistiny úvěru ve výši 312.960 Kč, splatné 31. 12. 2013, ze (smluveného) úroku ve výši 596.712 Kč splatného 31. 12. 2013, ze smluvní pokuty ve výši 2.235 Kč, splatné 31. 12. 2013, a zákonného úroku z prodlení za dobu od 31. 12. 2013 do 11. 4. 2014 ve výši 20.463,88 Kč.

32. Rozsudkem ze dne 9. 11. 2016, č. j. 43 ICm 2956/2016-21 (který nabyl právní moci 24. 12. 2016), insolvenční soud určil, že popření pohledávky dovolatele (žalovaného) insolvenčním správcem P. M. st. (P. a H. v. o. s.) co do výše 591.981,40 Kč je po právu [insolvenční soud vyšel z toho, že insolvenční správce popřel přihlášenou pohledávku co do smluvní pokuty (2.235 Kč), o které již rozhodl (popření shledával důvodným) bodem II. výroku rozsudku (ze dne 26. 1. 2015) č. j. 29 ICm 3414/2014-26 (který potud nabyl právní moci 12. 3. 2015), dále co do části smluvních úroků (578.957,24 Kč) a co do části zákonných úroků z prodlení (13.024,16 Kč)].

33. Usnesením ze dne 5. 1. 2017, č. j. KSCB 44 INS 10156/2014-P8-4 (které nabylo právní moci 25. 1. 2017), insolvenční soud odmítl přihlášku dovolatelovy pohledávky ve výši 932.370 Kč a určil, že právní mocí rozhodnutí končí účast dovolatele v insolvenčním řízení vedeném na majetek P. M. st.

34. Usnesením ze dne 22. 2. 2017, č. j. KSCB 44 INS 10156/2014-B-18 (které nabylo právní moci 10.

3. 2017), insolvenční soud (mimo jiné) vzal na vědomí splnění oddlužení (plněním splátkového kalendáře) a P. M. st. přiznal osvobození od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení v rozsahu, v němž nebyly dosud uspokojeny, s tím, že osvobození se vztahuje také na věřitele, k jejichž pohledávkám se v insolvenčním řízení nepřihlíželo, a na věřitele, kteří své pohledávky do insolvenčního řízení nepřihlásili, ač tak učinit měli.

35. P. M. st. zemřel 19. 6. 2017 a vlastníkem předmětných nemovitostí se jako jeho dědic stal podle výsledku pozůstalostního řízení žalovaný.

36. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona a zákona o zvláštních řízeních soudních:

§ 166 (insolvenčního zákona)

Zajištění věřitelé uplatňují své pohledávky přihláškou pohledávky, v níž se musí dovolat svého zajištění, uvést okolnosti, které je osvědčují, a připojit listiny, které se toho týkají. To platí i tehdy, jde-li o zajištěné věřitele, kteří mohou pohledávku vůči dlužníku uspokojit pouze z majetku poskytnutého k zajištění.

§ 176 (insolvenčního zákona)

Za správnost údajů uvedených v přihlášce jeho pohledávky odpovídá věřitel. Přihlášku pohledávky lze podat pouze na formuláři; náležitosti formuláře stanoví prováděcí právní předpis. Podobu formuláře zveřejní ministerstvo způsobem umožňujícím dálkový přístup; tato služba nesmí být zpoplatněna.

§ 178 (insolvenčního zákona)

(1) Bude-li po přezkoumání postupem podle tohoto zákona přihlášená pohledávka zjištěna tak, že skutečná výše přihlášené pohledávky činí méně než 50 % přihlášené částky, k přihlášené pohledávce se nepřihlíží ani v rozsahu, ve kterém byla zjištěna; to neplatí, záviselo-li rozhodnutí insolvenčního soudu o výši přihlášené pohledávky na znaleckém posudku nebo na úvaze soudu. Věřiteli, který takovou pohledávku přihlásil, může insolvenční soud na návrh insolvenčního správce uložit, aby ve prospěch majetkové podstaty zaplatil částku, kterou určí se zřetelem ke všem okolnostem přihlášení a přezkoumání pohledávky, nejvýše však částku, o kterou přihlášená pohledávka převýšila rozsah, ve kterém byla zjištěna; jde o incidenční spor.

(…)

§ 179 (insolvenčního zákona)

(1) Bude-li po přezkoumání postupem podle tohoto zákona přihlášená zajištěná pohledávka zjištěna tak, že věřitel má právo na uspokojení této pohledávky v rozsahu menším než 50 % její výše nebo že má právo na uspokojení ze zajištění v pořadí horším, než uvedl v přihlášce pohledávky, k jeho právu na uspokojení této pohledávky ze zajištění se v insolvenčním řízení nepřihlíží; to neplatí, záviselo-li rozhodnutí insolvenčního soudu o výši zajištěné přihlášené pohledávky na znaleckém posudku nebo na úvaze soudu. Ustanovení § 167 odst. 4 tím není dotčeno. Věřiteli, který takovou pohledávku přihlásil, může insolvenční soud na návrh insolvenčního správce uložit, aby ve prospěch zajištěných věřitelů, kteří přihlásili pohledávku se zajištěním ke stejnému majetku, zaplatil částku, kterou určí se zřetelem ke všem okolnostem uplatnění a přezkoumání práva na uspokojení ze zajištění, nejvýše však částku, o kterou hodnota zajištění uvedená v přihlášce převýšila hodnotu zjištěného zajištění; jde o incidenční spor.

(…)

§ 185 (insolvenčního zákona)

Jestliže v průběhu insolvenčního řízení nastala skutečnost, na základě které se podle tohoto zákona k přihlášce pohledávky nebo k přihlášené pohledávce nepřihlíží, insolvenční soud odmítne přihlášku rozhodnutím, proti kterému je odvolání přípustné a které se doručuje zvlášť přihlášenému věřiteli, dlužníku a insolvenčnímu správci; odvolání proti němu může podat jen přihlášený věřitel. Právní mocí takového rozhodnutí účast tohoto věřitele v insolvenčním řízení končí; o tom insolvenční soud přihlášeného věřitele uvědomí ve výroku rozhodnutí.

§ 201 (insolvenčního zákona)

(…)

(4) Rozhodnutí insolvenčního soudu o pravosti, výši nebo pořadí pohledávek jsou účinná vůči všem procesním subjektům.

§ 409 (insolvenčního zákona)

(…)

(3) Majetek, který slouží k zajištění, zpeněží insolvenční správce po schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře, nejdříve však po zjištění pravosti výše a pořadí zajištěné pohledávky, požádá-li o to zajištěný věřitel. Výtěžek zpeněžení vydá zajištěnému věřiteli; přitom postupuje obdobně podle ustanovení o zpeněžení zajištění v konkursu.

§ 414 (insolvenčního zákona)

(1) Jestliže dlužník splní řádně a včas všechny povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, vydá insolvenční soud usnesení, jímž dlužníka osvobodí od placení pohledávek, zahrnutých do oddlužení, v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny. Učiní tak jen na návrh dlužníka.

(2) Osvobození podle odstavce 1 se vztahuje také na věřitele, k jejichž pohledávkám se v insolvenčním řízení nepřihlíželo, a na věřitele, kteří své pohledávky do insolvenčního řízení nepřihlásili, ač tak měli učinit.

(3) Osvobození podle odstavců 1 a 2 se vztahuje i na ručitele a jiné osoby, které měly vůči dlužníku pro tyto pohledávky právo postihu.

(4) Při osvobození dlužníka podle odstavce 1 zůstává zajištěnému věřiteli, který po schválení oddlužení nepožádal o zpeněžení majetku sloužícího k zajištění pohledávky, zachováno právo domáhat se uspokojení pohledávky z výtěžku zpeněžení tohoto majetku; pohledávek, které se v insolvenčním řízení neuspokojují (§ 170), se může takto domáhat jen za dobu od skončení insolvenčního řízení.

§ 356 (z. ř. s.)
Průběh řízení

Ve věci není třeba nařizovat jednání jen za podmínek, že lze rozhodnout jen na základě účastníky předložených listinných důkazů a účastníci se práva účasti na projednání věci vzdali, popřípadě s rozhodnutím věci bez nařízení jednání souhlasí nebo tehdy, jsou-li skutečnosti

uvedené v § 358 odst. 1 větě první doloženy listinami vydanými nebo ověřenými státními orgány nebo veřejnými listinami notáře.

§ 358 (z. ř. s.)
Rozhodnutí a jeho účinky

(1) Soud nařídí prodej zástavy, doloží-li zástavní věřitel zajištěnou pohledávku, zástavní právo k zástavě a kdo je zástavním dlužníkem. Rozhodnutí o nařízení prodeje zástavy je vykonatelné dnem, kterým nabylo právní moci.

(2) Pravomocné rozhodnutí o nařízení prodeje zástavy je závazné pro každého, proti němuž působí podle jiných právních předpisů zástavní právo k této zástavě.

(3) Podle vykonatelného rozhodnutí o nařízení prodeje zástavy lze na návrh zástavního věřitele nařídit výkon rozhodnutí prodejem zástavy.

37. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení insolvenčního zákona jak v době rozhodnutí o úpadku P. M. st. (17. 6. 2014), tak v době právní moci rozhodnutí, kterým insolvenční soud přiznal P. M. st. osvobození od placení zbytku pohledávek (10. 3. 2017). Ustanovení § 356 a § 358 z. ř. s. platí v citované podobě beze změn od 1. 1. 2014.

38. Ve shora ustaveném skutkovém a právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním předestřené právní otázce následující závěry:

39. Úvodem Nejvyšší soud uvádí (k povaze ustanovení § 185 insolvenčního zákona), že prostřednictvím usnesení o odmítnutí přihlášky podle § 185 insolvenčního zákona se v insolvenčním řízení deklaruje již dříve nastalá skutečnost, s jejíž existencí spojuje insolvenční zákon ten důsledek, že se nepřihlíží k přihlášce pohledávky nebo k přihlášené pohledávce. Takové rozhodnutí nemá konstitutivní povahu [následek, podle kterého se nepřihlíží k přihlášce pohledávky nebo k přihlášené pohledávce, nenastává (až) právní mocí rozhodnutí]; vyslovuje se jen k tomu, zda v minulosti již nastala skutečnost, která popsaný následek (to, že se nepřihlíží k přihlášce pohledávky nebo k přihlášené pohledávce) způsobila. Konstitutivní účinek takového rozhodnutí se (k okamžiku jeho právní moci) váže jen k zániku účasti věřitele s takovou přihláškou či přihlášenou pohledávkou v insolvenčním řízení (srov. § 185 poslední větu insolvenčního zákona); srov. shodně již usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2009, sen. zn. 29 NSČR 18/2009, uveřejněné pod číslem 64/2010 Sb. rozh. obč. To samozřejmě platí jen tam, kde účinek spočívající v tom, že se nepřihlíží k přihlášce pohledávky nebo k přihlášené pohledávce, dosud neplyne z jiného, pro procesní subjekty zúčastněné na chodu insolvenčního řízení závazného, soudního rozhodnutí. Incidenčním sporem o určení pravosti, výše nebo pořadí přihlášené pohledávky se pro potřeby insolvenčního řízení řeší sporné otázky pravosti, výše nebo pořadí přihlášené pohledávky (srov. i § 2 písm. d/, § 159 odst. 1 písm. a/, odst. 3 a 4 insolvenčního zákona), přičemž rozhodnutí o věci samé, jímž se insolvenční soud v takovém sporu pravomocně vysloví ke zkoumané pravosti, výši nebo pořadí přihlášené pohledávky, je účinné vůči všem procesním subjektům insolvenčního řízení (§ 9, § 201 odst. 4 insolvenčního zákona); srov. obdobně např. i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2020, sen. zn. 29 ICdo 63/2018, uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo 9, ročníku 2021, pod číslem 91, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 6. 2021, sen. zn. 29 ICdo 13/2021.

40. V poměrech této věci sice insolvenční soud odmítl (bodem I. výroku usnesení ze dne 5. 1. 2017) přihlášku dovolatelovy pohledávky v celé přihlášené výši („ve výši 932.370 Kč“), v rozsahu částek 2.235 Kč (přihlášená smluvní pokuta), 578.957,24 Kč (část smluvních úroků) a 13.024,16 Kč (část zákonných úroků z prodlení), však tímto způsobem pouze nadbytečně zopakoval účinek, který již vyvolaly (v souladu s § 201 odst. 4 insolvenčního zákona) jeho předchozí pravomocné rozsudky v

incidenčních sporech. Ohledně částky 2.235 Kč se tak stalo ke 12. 3. 2015, kdy nabyl právní moci rozsudek insolvenčního soudu č. j. 29 ICm 3414/2014-26, a ohledně částek 578.957,24 Kč a 13.024,16 Kč se tak stalo k 24. 12. 2016, kdy nabyl právní moci rozsudek insolvenčního soudu č. j. 43 ICm 2956/2016-21.

41. Jinak řečeno, v rozsahu částky 2.235 Kč skončila účast dovolatele v insolvenčním řízení vedeném na majetek P. M. st. již 12. 3. 2015 a ohledně částek 578.957,24 Kč a 13.024,16 Kč skončila účast dovolatele v insolvenčním řízení vedeném na majetek P. M. st. již 24. 12. 2016. Pouze v rozsahu částky 338.053,60 Kč tak insolvenční soud ukončil účast dovolatele v insolvenčním řízení vedeném na majetek P. M. st. (dovolávaje se ustanovení § 178 odst. 1 a § 179 odst. 1 insolvenčního zákona) usnesením ze dne 5. 1. 2017 (k 25. 1. 2017, kdy usnesení nabylo právní moci).

42. V návaznosti na výše řečené shledává Nejvyšší soud žádoucím přičinit několik poznámek k dovolatelově výtce, že odvolací soud se nevypořádal s odlišností režimu podle § 178 insolvenčního zákona (pro pohledávky nezajištěné) na straně jedné a režimu podle § 179 insolvenčního zákona (pro pohledávky zajištěné) na straně druhé.

43. Ustanovení § 178 odst. 1 insolvenčního zákona upravuje sankční postih dvojího druhu. První sankce (podle věty první) spočívá v tom, že činí-li zjištěná (skutečná) výše přihlášené pohledávky méně než 50 % přihlášené částky, pak (s výjimkou plynoucí z úpravy obsažené v § 178 odst. 1 větě první části věty za středníkem insolvenčního zákona) nastává ten následek, že k přihlášené pohledávce se nepřihlíží ani v rozsahu, ve kterém byla zjištěna (věřitel se nebude moci podílet v insolvenčním řízení na poměrném uspokojení přihlášené pohledávky ani v její zjištěné výši). Druhá sankce (podle věty druhé) pak tkví v tom, že věřiteli, který takovou pohledávku přihlásil, může insolvenční soud uložit, aby ve prospěch majetkové podstaty odvedl částku, o kterou přihlášená pohledávka převýšila její skutečný (zjištěný) rozsah. Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2018, sen. zn. 29 ICdo 30/2016, uveřejněný pod číslem 40/2019 Sb. rozh. obč. Přitom pro účely aplikace ustanovení § 178 insolvenčního zákona se jednou pohledávkou rozumí souhrn jistiny a příslušenství pohledávky (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2018, sen. zn. 29 NSČR 75/2016, uveřejněné pod číslem 57/2019 Sb. rozh. obč.).

44. Sankce dvojího druhu se podávají také z úpravy obsažené v § 179 odst. 1 insolvenčního zákona. První sankce (podle věty první) spočívá v tom, že činí-li zjištěná (skutečná) výše přihlášené zajištěné pohledávky méně než 50 % přihlášené částky, pak (s výjimkou plynoucí z úpravy obsažené v § 179 odst. 1 větě první části věty za středníkem insolvenčního zákona) nastává ten následek, že k právu zajištěného věřitele na uspokojení této pohledávky ze zajištění se v insolvenčním řízení nepřihlíží. Týž následek (že k právu zajištěného věřitele na uspokojení přihlášené pohledávky ze zajištění se v insolvenčním řízení nepřihlíží) se prosadí (má prosadit), vyjde-li po přezkoumání přihlášené pohledávky najevo, že zajištěný věřitel má právo na uspokojení ze zajištění v pořadí horším, než uvedl v přihlášce pohledávky. Druhá sankce (podle věty druhé) pak tkví v tom, že zajištěnému věřiteli, který takovou (zajištěnou) pohledávku přihlásil, může insolvenční soud (na návrh insolvenčního správce) uložit, aby ve prospěch zajištěných věřitelů, kteří přihlásili pohledávku se zajištěním ke stejnému majetku, zaplatil částku, kterou určí se zřetelem ke všem okolnostem uplatnění a přezkoumání práva na uspokojení ze zajištění, nejvýše však částku, o kterou hodnota zajištění uvedená v přihlášce převýšila hodnotu zjištěného zajištění.

45. Sankce podle § 178 odst. 1 věty druhé insolvenčního zákona a/nebo podle § 179 odst. 1 věty druhé insolvenčního zákona se ukládají v rámci incidenčního sporu za tím účelem vedeného (což není tento případ), takže zbývá poměřit sankci podle § 178 odst. 1 věty první (části věty před středníkem) insolvenčního zákona se sankcí podle § 179 odst. 1 věty první (části věty před středníkem) insolvenčního zákona.

46. K tomu Nejvyšší soud uvádí, že dovolatel se mýlí, dovozuje-li, že úprava obsažená v ustanovení § 178 odst. 1 větě první insolvenčního zákona se týká pouze pohledávek „nezajištěných“ věřitelů. Takový úsudek nepodporuje nejen gramatický (jazykový) výklad zkoumaného ustanovení, nýbrž ani výklad teleologický. Předmětné ustanovení výslovně hovoří o „přihlášené“ pohledávce; přičemž přihláškou uplatňují své pohledávky v insolvenčním řízení i zajištění věřitelé (§ 166 insolvenčního zákona) [což ostatně dokládá svým postupem v insolvenčním řízení vedeném na majetek P. M. st. i dovolatel].

47. Je-li po přezkoumání postupem podle insolvenčního zákona přihlášená pohledávka zjištěna tak, že skutečná výše přihlášené pohledávky činí méně než 50 % přihlášené částky, uplatní se následek spočívající ve smyslu ustanovení § 178 odst. 1 věty první části věty před středníkem insolvenčního zákona v tom, že k přihlášené pohledávce se nepřihlíží ani v rozsahu, ve kterém byla zjištěna, jak ohledně přihlášené nezajištěné pohledávky, tak ohledně přihlášené zajištěné pohledávky.

48. Následek popsaný v ustanovení § 179 odst. 1 věty první části věty před středníkem insolvenčního zákona se samostatně zabývá pouze dalším osudem práva na uspokojení zajištěné pohledávky ze zajištění v insolvenčním řízení (v poměrech této věci dalším osudem zástavního práva v insolvenčním řízení vedeném na majetek P. M. st.).

49. Jinak řečeno, je-li po přezkoumání postupem podle insolvenčního zákona přihlášená pohledávka, u které věřitel uplatnil právo na uspokojení ze zajištění představovaného zástavním právem váznoucím na majetku insolvenčního dlužníka, zjištěna tak, že skutečná výše přihlášené zajištěné pohledávky činí méně než 50 %, pak se v insolvenčním řízení nepřihlíží:

> [1] ve smyslu ustanovení § 178 odst. 1 věty první části věty před středníkem insolvenčního zákona k přihlášené zajištěné pohledávce ani v rozsahu, ve kterém byla zjištěna, a
>
> [2] ve smyslu ustanovení § 179 odst. 1 věty první části věty před středníkem insolvenčního zákona k právu přihlášeného věřitele na uspokojení přihlášené zajištěné pohledávky ze zajištění.

50. Podstatné nicméně není, jak detailně měl odvolací soud rozebrat úpravu obsaženou v předmětných ustanoveních, nýbrž to, jak (pro odvolací soud v této věci závazně) naložil s přihlášenou zajištěnou pohledávkou dovolatele insolvenční soud v insolvenčním řízení vedeném na majetek P. M. st. V intencích výše řečeného přitom účast dovolatele v insolvenčním řízení vedeném na majetek P. M. st. definitivně skončila (jak co do účasti spojené s přihlášenou zajištěnou pohledávkou, tak co do účasti spojené s uplatněním práva na uspokojení přihlášené zajištěné pohledávky ze zajištění) 25. 1. 2017, kdy nabylo právní moci usnesení insolvenčního soudu ze dne 5. 1. 2017. Dovolání tak ani potud není důvodné.

51. Osvobozením od placení zbytku pohledávek, přiznaným (insolvenčnímu) dlužníku rozhodnutím insolvenčního soudu vydaným podle § 414 insolvenčního zákona, se nezbavuje povinnosti k úhradě těchto pohledávek dlužníkovým věřitelům jiná osoba než právě (insolvenční) dlužník. Osvobození se nevztahuje (v poměru k věřiteli neuspokojené části pohledávky) na ručitele, ani na jiné osoby, které měly vůči dlužníku pro tyto pohledávky právo postihu (R 63/2011), ani na manžela (insolvenčního) dlužníka, byť by šlo o osobu, která v souladu s ustanovením § 392 odst. 3 insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. 12. 2013 opatřila dlužníkův návrh na povolení oddlužení úředně ověřeným podpisem stvrzujícím její výslovné prohlášení, že s povolením oddlužení souhlasí (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2018, sp. zn. 29 Cdo 2055/2016).

52. V souladu s personálním omezením účinků přiznaného osvobození popsaným v předchozím odstavci pak pohledávka věřitele vůči (insolvenčnímu) dlužníku, na kterou se vztahuje rozhodnutí

insolvenčního soudu o přiznání osvobození od placení zbytku pohledávek, vydané podle § 414 odst. 1 insolvenčního zákona, v neuhrazeném rozsahu nezaniká, v soudním či jiném řízení ji však již nelze věřiteli přiznat; ve vykonávacím řízení má taková pohledávka stejný režim, jako promlčená pohledávka [pohledávka, u které byla účinně (důvodně) vznesena námitka promlčení]; srov. např. R 63/2011 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2016, sen. zn. 29 NSČR 62/2016, uveřejněné pod číslem 135/2017 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 135/2017“). Na příslušenství pohledávky, která je nebo měla být přihlášena do insolvenčního řízení, se přitom vztahuje osvobození podle § 414 odst. 1 insolvenčního zákona bez zřetele k tomu, že jde o příslušenství tvořené nárokem na náhradu nákladů řízení vedeného o pohledávce za trvání oddlužení u nalézacího soudu, přiznaným věřiteli v době, kdy je již nelze přihlásit do insolvenčního řízení (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2015, sen. zn. 29 ICdo 62/2014, uveřejněný pod číslem 85/2015 Sb. rozh. obč.).

53. Z ustanovení § 414 odst. 1 až 3 insolvenčního zákona se podává, že přizná-li insolvenční soud po skončení insolvenčního řízení [jež se ve věcech, v nichž dlužník úspěšně prošel oddlužením, pojí s právní mocí usnesení, jímž vzal insolvenční soud na vědomí splnění oddlužení (§ 413 odst. 1 věta první insolvenčního zákona)] dlužníku osvobození od placení zbytku dluhů (neuspokojených pohledávek věřitelů), vztahuje se přiznané osvobození na:

> [1] neuspokojenou část pohledávek zahrnutých do oddlužení (§ 414 odst. 1 insolvenčního zákona),
>
> [2] pohledávky, k nimž se v insolvenčním řízení nepřihlíželo (nemělo přihlížet) [§ 414 odst. 2 insolvenčního zákona], a
>
> [3] pohledávky, které věřitelé do insolvenčního řízení nepřihlásili, ač tak měli učinit (jestliže v něm chtěli být uspokojeni) [§ 414 odst. 2 insolvenčního zákona].

54. Pohledávkami, k nimž se v intencích § 414 odst. 2 insolvenčního zákona „v insolvenčním řízení nepřihlíželo“, přitom ve shodě se závěry obsaženými v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2011, sen. zn. 29 NSČR 16/2011, uveřejněném pod číslem 54/2012 Sb. rozh. obč., nebo v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 6. 2018, sp. zn. 29 Cdo 2846/2016, uveřejněném pod číslem 81/2019 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 81/2019“), jsou přihlášené pohledávky, k nimž se nepřihlíží v důsledku později (poté, co nastaly účinky přihlášení) nastalých skutečnosti (srov. § 185 insolvenčního zákona), jakož i pohledávky vyloučené z uspokojení podle ustanovení § 170 insolvenčního zákona (srov. i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2022, sp. zn. 29 Cdo 3782/2020).

55. Povahou věci je dáno, že pohledávkami, k nimž se v insolvenčním řízení *via facti* „nepřihlíželo“, jsou i pohledávky, které věřitelé do insolvenčního řízení nepřihlásili, ač tak měli učinit (jestliže v něm chtěli být uspokojeni); ty nicméně (jak poznamenáno v odstavci 53. pod bodem [3] výše) pojmenovává jako zasažené přiznaným osvobozením přímo ustanovení § 414 odst. 2 insolvenčního zákona.

56. Budiž dodáno, že podaný přehled (neuspokojené části) pohledávek, jichž se týká přiznané osvobození, se v té které insolvenční věci uplatní (účinky přiznaného osvobození se prosadí) tehdy, nejde-li o některou ze zákonem pojmenovaných výjimek (§ 414 odst. 4, § 416 odst. 1 insolvenčního zákona). Přitom není vyloučeno ani to, že výjimka z účinků přiznaného osvobození se prosadí ohledně některé z pohledávek, jež byly předtím *apriori* vyloučeny z uspokojení v insolvenčním řízení úpravou obsaženou v § 170 insolvenčního zákona (srov. např. § 170 písm. d/ insolvenčního zákona, výklad podaný v R 81/2019 a opět i usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 3782/2020).

57. Dovolatel namítá právě to, že ohledně jeho pohledávky platí výjimka předjímaná ustanovením § 414 odst. 4 insolvenčního zákona. V poměrech dané věci bylo (jak plyne i z usnesení insolvenčního

soudu ze dne 22. 2. 2017) způsobem oddlužení P. M. st. oddlužení plněním splátkového kalendáře (tento způsob oddlužení schválil insolvenční soud usnesením ze dne 12. 11. 2014, č. j. KSCB 27 INS 10156/2014-B-9), takže posledně označené ustanovení navazuje na úpravu obsaženou v § 409 odst. 3 insolvenčního zákona.

58. O zpeněžení majetku, „který slouží k zajištění“, na žádost „zajištěného věřitele“ ve smyslu ustanovení § 409 odst. 3 insolvenčního zákona, však lze hovořit pouze u toho oddlužení plněním splátkového kalendáře, jehož se ve smyslu ustanovení § 14 odst. 1 insolvenčního zákona účastní zajištěný věřitel, tedy věřitel, který uplatnil v insolvenčním řízení svou pohledávku přihláškou pohledávky, v níž se dovolal svého zajištění (uplatnil právo na uspokojení přihlašované pohledávky ze zajištění) [§ 166, § 174 odst. 3 insolvenčního zákona]. Věřitel, jehož osobní pohledávka za insolvenčním dlužníkem je sice zajištěna zástavním právem váznoucím na majetku insolvenčního dlužníka [který tak je (poměřováno hmotněprávními vztahy) jak osobním dlužníkem, tak zástavním dlužníkem takového věřitele], který se ale insolvenčního řízení neúčastní (není přihlášeným věřitelem zajištěné pohledávky), žádné závazné pokyny ke zpeněžení předmětu zajištění (u zástavního práva pokyny ke zpeněžení zástavy) podle § 409 odst. 3 insolvenčního zákona vydat nemůže a kdyby tak přesto učinil, v insolvenčním řízení by se k těmto pokynům nepřihlíželo. Řečené platí jak pro zajištěného věřitele, který zajištěnou pohledávku vůbec nepřihlásil do insolvenčního řízení, tak pro zajištěného věřitele, jehož účast v insolvenčním řízení ukončil insolvenční soud rozhodnutím vydaným podle § 185 insolvenčního zákona proto, že zajištěný věřitel uplatnil pohledávku přihláškou (za jejíž obsah odpovídá ve smyslu § 176 insolvenčního zákona) takovým způsobem, že proti němu byly uplatněny sankce předjímané ustanovením § 178 odst. 1 věty první části věty před středníkem insolvenčního zákona a/nebo ustanovením § 179 odst. 1 věty první části věty před středníkem insolvenčního zákona. Takový věřitel totiž právní mocí usnesení, jímž insolvenční soud ukončil jeho účast v insolvenčním řízení, přestal být z pohledu insolvenčního zákona věřitelem, který v daném insolvenčním řízení „uplatňuje své právo vůči dlužníku“ (v daném insolvenčním řízení přestal být i „zajištěným věřitelem“).

59. Úprava obsažená v ustanovení § 414 odst. 4 insolvenčního zákona se logicky týká těch zajištěných věřitelů, kteří po schválení oddlužení nepožádali o zpeněžení majetku sloužícího k zajištění, ač tak byli oprávněni učinit. Zajištěným věřitelům, kteří pokyn ke zpeněžení zajištění podle § 409 odst. 3 insolvenčního zákona účinně nemohli vydat, jelikož jejich účast v insolvenčním řízení ukončil insolvenční soud uplatněním sankcí podle ustanovení § 178 odst. 1 věty první části věty před středníkem insolvenčního zákona a/nebo podle ustanovení §179 odst. 1 věty první části věty před středníkem insolvenčního zákona, úprava obsažená v § 414 odst. 4 insolvenčního zákona žádná práva nepřiznává.

60. Jinak řečeno (shrnuto), právo domáhat se ve smyslu ustanovení § 414 odst. 4 insolvenčního zákona uspokojení pohledávky z výtěžku zpeněžení předmětu zajištění, který nebyl zpeněžen v insolvenčním řízení po schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře, po osvobození dlužníka od placení zbytku pohledávek zůstává zachováno pouze tomu věřiteli, který se jako zajištěný věřitel se zjištěnou zajištěnou pohledávkou účastnil insolvenčního řízení ke dni jeho skončení.

61. Důvod jakkoli chránit proti účinkům přiznání osvobození od placení zbytku pohledávek dlužníku zajištěného věřitele, jehož účast v insolvenčním řízení vedeném na majetek jeho osobního a zástavního dlužníka ukončil insolvenční soud uplatněním sankcí podle ustanovení § 178 odst. 1 věty první části věty před středníkem insolvenčního zákona a/nebo podle ustanovení § 179 odst. 1 věty první části věty před středníkem insolvenčního zákona, dán není. Celá situace ostatně zjevně vznikla jen proto, že dovolatel, nedbaje obecného právního principu „*vigilantibus iura skripta sunt*“ (bdělým náležejí práva), přihlásil do insolvenčního řízení vedeného na majetek P. M. st. pohledávku, o které později vyšlo najevo, že její skutečná výše činí méně než 50 % přihlášené částky.

62. Nejvyšší soud tedy uzavírá, že účinky osvobození přiznaného P. M. st. usnesením insolvenčního soudu ze dne 22. 2. 2017 (které nabylo právní moci 10. 3. 2017), se v plném rozsahu týkají osobní i zástavní pohledávky, pro kterou se dovolatel vůči zástavnímu dlužníku (P. M.) domáhá nařízení soudního prodeje označených nemovitých věcí. Jinak řečeno, osvobození přiznané P. M. st. usnesením insolvenčního soudu ze dne 22. 2. 2017 věci vyvolalo účinky srovnatelné jak s promlčením zajištěné pohledávky, tak s promlčením zástavního práva (zástavní pohledávky); srov. k tomu obdobně v návaznosti na odstavce 52. a 53. výše opět i R 63/2011 a R 135/2017.

63. Zbývá vypořádat dovolací námitku podloženou poukazem na závěry R 37/2005 (srov. odstavec 20. výše).

64. Vládní návrh pozdějšího zákona o zvláštních řízeních soudních, který projednávala Poslanecká Sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 6. volební období 2010 – 2013 jako tisk 931/0, obsahoval úpravu řízení o soudním prodeji zástavy v ustanoveních § 350 až § 354. Stávající text § 358 z. ř. s. byl beze změny obsažen v ustanovení § 354 vládního návrhu. Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona pak v obecné části uvádí, že právní úprava řízení o soudním prodeji zástavy, jehož název zná již platný občanský soudní řád, je v novém zákonu o zvláštních řízeních soudních přehlednější. Jinak je nová právní úprava bez věcných změn. Obdobným způsobem se ve zvláštní části důvodové zprávy (K § 350 až 354) uvádí, že:

> „V těchto ustanoveních je upraveno řízení o soudním prodeji zástavy. Řízení je bez věcných změn převzato z občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. prosince 2013, kde bylo řízení o soudním prodeji zástavy upraveno v § 200y až § 200za o. s. ř., ve znění účinném do 31. prosince 2013.
>
> Řízení o soudním prodeji zástavy bylo pouze legislativně technicky upraveno po systematické stránce, která lépe vystihuje průběh řízení a z hlediska aplikační praxe je přehlednější, než úprava v občanském soudním řádu, ve znění účinném do 31. prosince 2013.“

65. V témže duchu (tedy tak, že úprava řízení o soudním prodeji zástavy nedoznala při přemístění do zákona o zvláštních řízeních soudních věcných změn) se vyjadřuje i literatura (srov. např. Macková, A., Muzikář, L. a kol.: Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodovou zprávou a judikaturou. Praha: Leges 2016, str. 605 až 608) a judikatura (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2016, sp. zn. 21 Cdo 2155/2016, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 10. 2017, sp. zn. 21 Cdo 1871/2017, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 12. 2018, sp. zn. 21 Cdo 3649/2018).

66. I v poměrech úpravy obsažené v ustanoveních § 353a až § 358 z. ř. s. tedy platí, že soudní prodej zástavy jako právní prostředek zpeněžení zástavy, se uskutečňuje ve dvou fázích. V první fázi, upravené v ustanoveních § 353a až § 358 z. ř. s., jde o řízení o soudním prodeji zástavy, které je zahájeno podáním návrhu, jímž se zástavní věřitel domáhá nařízení soudního prodeje zástavy, a které končí usnesením soudu, jímž bylo o tomto návrhu rozhodnuto. Nařídí-li soud vykonatelným usnesením prodej zástavy, přechází soudní prodej zástavy do druhé fáze (prodeje zástavy soudem), která začíná podáním návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí prodejem zástavy podle ustanovení § 251 a násl. o. s. ř., popřípadě podáním návrhu na nařízení exekuce (exekučního návrhu) podle ustanovení § 37 a násl. zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekučního řádu), a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, která smí být provedena jen prodejem zástavy; je-li prodávanou zástavou nemovitá věc, užijí se na prodej zástavy soudem ustanovení o výkonu rozhodnutí prodejem nemovitostí, nestanoví-li zákon jinak; srov. opět rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 1871/2017.

67. V řízení o soudním prodeji zástavy jako první fázi soudního prodeje zástavy soud zkoumá pouze

to, zda zástavní věřitel doložil zajištěnou pohledávku, zástavní právo k zástavě, jejíž prodej navrhuje, a kdo je zástavním dlužníkem. Jiné (další) skutečnosti nejsou – jak vyplývá z ustanovení § 358 odst. 1 věty první z. ř. s. – v tomto řízení významné. Pro rozhodnutí o nařízení prodeje zástavy podle § 358 odst. 1 z. ř. s. tedy stejně jako pro rozhodnutí o nařízení prodeje zástavy podle § 200z odst. 1 o. s. ř. (ve znění účinném do 31. 12. 2013) není významné, zda zajištěná pohledávka splněním, započtením nebo z jiného důvodu zanikla; k obraně zástavního dlužníka v tomto směru proto soud nepřihlédne. Srov. v poměrech úpravy účinné do 31. 12. 2013 závěry R 37/2005, k nimž se Nejvyšší soud přihlašuje v rozsudku sp. zn. 21 Cdo 1871/2017 i pro poměry úpravy účinné od 1. 1. 2014. Pro rozhodnutí o nařízení prodeje zástavy podle § 358 odst. 1 z. ř. s. tedy není významné ani to, zda se promlčela zajištěná pohledávka, nebo zda se promlčelo zástavní právo (zástavní pohledávka); srov. např. usnesení ze dne 28. 3. 2019, sp. zn. 21 Cdo 4457/2018, jímž Nejvyšší soud odmítl jako nepřípustné dovolání (tamního) zástavního dlužníka, maje závěr, že promlčení zástavního práva a zajištěné pohledávky nemá význam pro rozhodnutí o nařízení prodeje zástavy, za ustálený při současném poukazu na R 37/2005. Na těchto obecných účincích zkoumané úpravy pak ničeho nemění ani to, že v poměrech dané věci vyvolalo účinky srovnatelné s promlčením zajištěné pohledávky a promlčením zástavního práva (zástavní pohledávky) usnesení, jímž insolvenční soud přiznal P. M. st. osvobození od placení zbytku pohledávek.

68. Jinak řečeno (shrnuto), nemá-li pro rozhodnutí o nařízení prodeje zástavy podle § 358 odst. 1 z. ř. s. význam promlčení zajištěné pohledávky nebo promlčení zástavního práva, pak pro takové rozhodnutí není významné ani to, že zajištěné pohledávky i zástavní pohledávky (zástavního práva) se týkají účinky osvobození od placení pohledávek přiznané zástavnímu dlužníku (jenž je vůči zástavnímu věřiteli i dlužníkem osobním) insolvenčním soudem podle § 414 insolvenčního zákona.

69. V návaznosti na závěry R 37/2005 pak Nejvyšší soud (již při výkladu § 358 odst. 1 z. ř. s.) v usnesení ze dne 25. 8. 2016, sp. zn. 21 Cdo 4421/2015, vysvětlil, že ty skutečnosti, které jsou pro nařízení soudního prodeje zástavy rozhodné (srov. odstavec 67. výše), se současně v řízení o soudním prodeji zástavy neprokazují; pro nařízení prodeje zástavy se vyžaduje, aby byly listinami nebo jinými důkazy osvědčeny, tedy aby se jevily z předložených listin nebo jiných důkazů alespoň jako pravděpodobné. Doloží-li zástavní věřitel uvedené skutečnosti listinami vydanými nebo ověřenými státními orgány nebo veřejnými listinami notáře, může soud prvního stupně rozhodnout o nařízení prodeje zástavy bez jednání, tedy bez slyšení zástavního dlužníka, a s tím, že žalobu doručí zástavnímu dlužníku až spolu s usnesením o nařízení prodeje zástavy (srov. i § 356 z. ř. s.). Tamtéž dodal, že soud v řízení o soudním prodeji zástavy při zkoumání, zda byla ve smyslu ustanovení § 358 odst. 1 větě první z. ř. s. doložena pohledávka zajištěná zástavním právem, přihlíží též k důvodu neplatnosti smlouvy (má-li být právním titulem zajištěné pohledávky smlouva), vyšel-li z obsahu smlouvy nebo jinak za řízení najevo. To, že důvod neplatnosti smlouvy vyšel z jejího obsahu nebo jinak za řízení najevo, znamená, že je z obsahu spisu zřejmý, evidentní, nevzbuzující pochybnosti, že jej nelze věrohodně zpochybnit tvrzeními účastníků a že tak nevyžaduje potřebu provádění dokazování ke sporným tvrzením účastníků týkajícím se platnosti smlouvy.

70. Obecněji lze formulovat závěr promítnutý (nejen) v usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 4421/2015 tak, že je-li skutečnost, že zajištěná pohledávka zanikla splněním, započtením, nebo z jiného důvodu, skutečnost že je neplatná zástavní smlouva, nebo skutečnost, že zajištěná pohledávka i zástavní pohledávka (zástavní právo) jsou promlčeny, zřejmá (evidentní, nevzbuzující pochybnosti) již z obsahu spisu tak, že ji nelze věrohodně zpochybnit tvrzeními účastníků, pročež nevyžaduje další dokazování, pak k ní může soud přihlédnout již při rozhodování o návrhu na nařízení prodeje zástavy podle § 358 odst. 1 z. ř. s. (může návrh na jejím základě zamítnout). Srov. obdobně např. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2016, sp. zn. 21 Cdo 3837/2015, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 2016, sp. zn. 21 Cdo 384/2016, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2017, sp. zn. 21 Cdo 3216/2016, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2019, sp. zn. 21 Cdo 974/2019.

Ohledně účinků osvobození od placení pohledávek přiznaného zástavnímu dlužníku (jenž je i osobním dlužníkem zástavního věřitele) insolvenčním soudem podle § 414 insolvenčního zákona [jež má účinky srovnatelné jak s promlčením zajištěné pohledávky, tak s promlčením zástavního práva (zástavní pohledávky)], platí řečené obdobně.

71. V poměrech této věci vyšlo v řízení o návrhu dovolatele na nařízení prodeje zástavy podle § 358 odst. 1 z. ř. s. již nezpochybnitelným způsobem najevo (byť v důsledku toho, že oba soudy uvedenou otázku meritorně zkoumaly, ač nebyla pro rozhodnutí významná), že usnesení, jímž insolvenční soud přiznal P. M. st. (jenž byl vůči dovolateli dlužníkem osobním i zástavním) osvobození od placení pohledávek podle § 414 insolvenčního zákona, vyvolalo účinky srovnatelné jak s promlčením zajištěné pohledávky, tak s promlčením zástavního práva (zástavní pohledávky). Právě tuto otázku (jejíž posouzení má jinak místo až ve druhé fázi soudního prodeje zástavy), byl nucen řešit na základě podaného dovolání Nejvyšší soud.

72. Za dané situace, kdy výsledek druhé fáze soudního prodeje zástavy (neúspěch zástavního věřitele) předurčují závěry tohoto rozhodnutí, by další protahování sporu (jeho posun do druhé fáze soudního prodeje zástavy) vedlo jen k rozmnožování zbytečných nákladů účastníků řízení.

73. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl (§ 243d odst. 1 písm. a/ o. s. ř.).

74. Výrok o nákladech dovolacího řízení se opírá o ustanovení § 243c odst. 3, § 224 odst. 1 a § 142 odst. 1 o. s. ř., když dovolání zástavního věřitele bylo zamítnuto, čímž zástavnímu dlužníku vzniklo právo na náhradu účelně vynaložených nákladů dovolacího řízení. Ty v dané věci sestávají z odměny advokáta za jeden úkon právní služby (vyjádření k dovolání ze dne 19. 11. 2020) určené podle vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátního tarifu), ve znění účinném do 7. 12. 2021. Advokátu zástavního dlužníka přísluší za tento úkon právní služby mimosmluvní odměna dle § 11 odst. 1 písm. k/ advokátního tarifu.

75. Tarifní hodnotou věci je ve smyslu ustanovení § 8 odst. 1 advokátního tarifu ve spojení s ustanovením § 9 odst. 3 písm. a/, odst. 4 písm. b/ advokátního tarifu částka 50.000 Kč. Předmětem řízení je totiž nemovitá věc penězi jinak ocenitelná (nemovitosti, pro něž měl být nařízen soudní prodej zástavy), která nebyla v řízení oceněna a její hodnota nevyšla v řízení ani jinak najevo, ani nebyla účastníky pokládána (v konkrétní výši) za nespornou. S přihlédnutím k zásadě hospodárnosti řízení je totiž vyloučeno, aby tam, kde účastníci nebyli sami schopni hodnověrně doložit v daném řízení hodnotu věci penězi ocenitelné, soud prováděl z vlastní iniciativy nákladná šetření (o dokazování skutkového stavu nejde, neboť to se může týkat jen „věci samé“) ke zjištění hodnoty předmětu řízení jen pro účely rozhodnutí o nákladech řízení (srov. obdobně např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 7. 2013, sp. zn. 29 Cdo 3141/2011, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2019, sp. zn. 29 Cdo 219/2018).